

LATVIJAS
NACIONĀLAIS
SIMFONISKAIS
ORĶESTRIS

TRISTANS UN IZOLDE. MĪLASDZIESMA

TRISTAN AND ISOLDE. THE LOVE SONG

2019. gada 1. martā Lielajā ģildē

IZOLDE | ISOLDE

Irēne TEORINA, soprāns | Irene THEORIN, soprano

TRISTANS | TRISTAN

Korbijšs VELČS, tenors | Corby WELCH, tenor

BRANGĒNA, Izoldes istabmeita | BRANGÄNE, Isolde's maid

Martina DIKE, mecosoprāns | Martina DIKE, mezzo-soprano

KARALIS MARKS | KING MARK

Egils SILIŅŠ, basbaritons | bass-baritone

MELOTS, galminieks | MELOT, a courtier

Mihails ČUĻPAJEVS, tenors | tenor

Diriģents | Conductor

Andris POGA

**Šis koncerts ir piemiņas veltījums Vāgnera zinātājam un alcējam
Andrejam Žagaram**

Koncertu ieskaņo Latvijas Radio 3 "Klasika"

The concert recorded by the Public Radio of Latvia 3 *Klasika*

I DAĻA | PART I

Žans SIBĒLIUSS (*Jean Sibelius*, 1865–1957)

Septītā simfonija Domažorā op. 105 (1924)

Symphony no. 7 in C major, op. 105

~22 min.

Rihards VĀGNERS (*Richard Wagner*, 1813–1883)

levads un "Izoldes mīlasnāve" no operas "Tristans un Izolde" (1857–1865)

Prelude and Liebestod from *Tristan und Isolde*

~20 min.

II DAĻA | PART II

Rihards VĀGNERS

Operas "Tristans un Izolde" II cēliens

Act II from the opera *Tristan und Isolde*

I. Pirmā aina – Izolde, Brangēna | Scene I: Isolde, Brangäne

II. Otrā aina – Izolde, Tristans (Brangēna) | Scene II: Isolde, Tristan (Brangäne)

III. Trešā aina – Izolde, Tristans, Brangēna, Marks, Melots
Scene III: Isolde, Tristan, Brangäne, Mark, Melot

~80 min.

Kultūras ministrija

VALSTS
KULTŪRALĪPĪTĪBES FONDS

NEIBURGS

Garage
demonstrālais Virgāns

LNT

Pastaiga

DELFI

Latvijas
Radio
Klasika

NABA
93.1 FM

MUZIĀLĀ
SAULE

Septītā simfonija ir **Žana SIBĒLIUSA** radošās dzīves vainagojums. Sibēliuss sacerēto 1924. gadā 59 gadu vecumā, pēc tās vēl top fantasmagoriskais orķestra darbs "Tapiola", kādas kompozīcijas korim, teātra mūzika, bet faktiski kopš 1927. gada Žans Sibēliuss pārstāj sacerēt mūziku un dzīvo savā meža mājā Ainolā vēl itin laimīgus 30 gadus.

Slavens ir stāsts par mēģinājumu sacerēt Astoto simfoniju, ko no Sibēliusa burtiski mēģināja izspiest, bet visu, kas šajā virzienā tika darīts, Sibēliuss galu galā iznīcināja, un tā nu viņa simfonika ceļš noslēdzas ar Septīto simfoniju, bet tas arī patiešām izcils noslēgums, jo šis apmēram 20 minūtes ilgais opuss ir monolīts simfoniskas idejas koncentrāts, neiedomājami jaudīga viendabīga skaņubūve, ko autors sākotnēji nosauca par simfonisku fantāziju.

Tam ir zināms pamats, jo Piekto, Sesto, Septīto simfoniju un "Tapiolu" speciālisti uzskata par cieši saistītiem opusiem, kas pieder tiklab simfonijas, kā simfoniskās poēmas un fantāzijas žanriskajai jomai, un visos šajos darbos tiek saskatītas vīzijas par ziemeļu mežu neredzamajiem, bet neapšaubāmi klātesošajiem gariem, respektīvi, tāda kā panteiska metafizika, un, kas bijis Somijas mežos, saprātis, par ko te runa. Ikvienš saklausīs raksturīgu trombonu motīvu, un to Sibēliuss izmantojis nerealizētā skaņdarbā "Kur zvaigznes mīt", un tas vedina prominentu muzikologu Džeimsu Hepokoski rakstīt, ka Sibēliuss trombonu balsis, iespējams, licis savu skatienu uz naksnīgām debesīm. Protams, spekulācija, bet skaista.

Muzikologs Dāvis Eņģelis žurnālā "Mūzikas Saule" raksta: "Septītā simfonija patiesi ir stoiska – ne tikai salīdzinot ar pārējām simfonijām. Muzikālās tēmas, lai cik tās sapņainas, kaislīgas vai skumjas, ir it kā atstāstītas atmiņas ar samierināšanos par to negrozāmību. Klausoties šo simfoniju, tā pa īstam pirmoreiz saprotu, cik daudz mūzikas uztverei dod skaidra, labi pazīstama forma. Septītā ir vissarežģītākā no visām Sibēliusa simfonijām ne tikai jau šifrēto arhetipu dēļ –

muzikālie tēli mainās, ņirb, nomaina cits citu kā bezsvara stāvokli nokļuvuši konstruktora vai attēlu mīklas gabaliņi. Septītā izklausās tā, it kā Sibēliuss septiņus gadus būtu mēģinājis salikt Rubika kubu, risinot nevis pēc ierastajiem, bet tikai komponistam vien zināmiem algoritmiem. Simfonija noslēdzas ar fakturāli ļoti biezu, izturētu Domažora akordu."

Šis noslēguma akords ir viena no skaistākajām mīklām, ko kāds komponists jebkad uzdevis savam potenciālajam diriģentam, – kā ieguldīt šis noslēguma taktis atskaņojuma gultā, kā caur negaidītiem kūļiem nonākt pie šī varenā noslēguma. Daži sauc to par depresīvu izskaņu, savukārt citiem tas simbolizē vienu no spēcīgākajām ilgošanās zīmēm, kāda jebkad radīta rietumu mūzikā, – šis varenais Domažora vilnis un ievadtonis si, kas dabiski, bet ne bez pretestības pārtop par do.

Sibēliusa saikni ar Vāgneru švakara programmā lai veidojam, atsaucoties uz diriģentu un mecenātu Seržu Kusevicki, kurš norāda uz Septītās simfonijas galējo atkailinātību, neapstrīdamo aparotību un nosauc šo šedevru par somu "Parsifālu".

Operu "Tristans un Izolde" **Rihards VĀGNERIS** komponē no 1856. gada (pirmās skices vienlaicīgi ar "Nibelunga gredzena" trešās operas "Zigfrīds" komponēšanu) līdz 1865. gadam, un pirmizrāde notiek pusgadu pirms Žana Sibēliusa piedzimšanas – 1865. gada 10. jūnijā Minhenes Karaliskajā galma un Nacionālajā teātrī Hansa fon Bīlova vadībā.

Šis ir ļoti interesants laiks Vāgnera dzīvē. Gadu iepriekš viņš ir ieguvis Bavārijas valdnieka Ludviga II simpātijas – karalis nomaksā Vāgnera parādus un sniedz milzu atbalstu, lai Vāgners varētu netraucēti radīt. Šajā pašā laikā nāk pasaulē Hansa fon Bīlova dzīvesbiedres Kozimas meita Izolde, kas ir Vāgnera bērns, un pēc neilga laika notiks Kozimas un fon Bīlova šķiršanās, bet Vāgnera dzīvē vienmēr viss notiek ar vērienu un ne bez samezglājumiem, ko šis neapšaubāmais

ģēnijs izbauda kā augstu dzīvesspēli un bez kā nebūtu iespējami viņa ģeniālie darbi.

Operas "Tristans un Izolde" pamatā ir paša komponista veidots librets, kas balstās uz, iespējams, 12. gadsimtā pirmoreiz literāri fiksētās ķeltu leģendas par Tristanu. Vāgneris izmanto 13. gadsimta sākumā tapušo Gotfrīda fon Strasburga drāmu, un opera palēnām top Cīrihē (pabeigts pirmais cēliens), Venēcijā (pabeigts otrais cēliens) un Lucernā (pabeigts trešais cēliens).

Komponēšanas laikā Vāgneram bijuši vairāki iedvesmas avoti: Lista dziesma "Loreleja" (operas ievadmotīvs), Berlioza "Romeo un Džuljeta", ko Vāgneris vērtēja ļoti augstu un no kuras guva iedvesmu slavenās "Izoldes mīlasnāves" motīvam, un arī Hansa fon Bīlova orķestra fantāzija "Nirvāna", ko Vāgneris studēja ap 1854. gadu, tātad laikā, kad sāka rosināt domas par "Tristana" radīšanu.

1860. gadā Vāgneris Parīzē atskaņoja "Tristana un Izoldes" ievadu cerībā, ka tas pavērs ceļu uz Parīzes operas skatuvi, tomēr tas nenotika, un pirmiestudējuma gods piekrita Minheni. Pirmizrāde tika atcelta, jo primadonna Malvīne Šnorra pēkšņi zaudēja balsi, savukārt viņas dzīvesbiedrs Ludvigs Šnorrs fon Karolsfelds, kurš dziedāja Tristanu, aizgāja mūžībā mēnesi pēc pirmizrādes, tomēr nav pamata baumām, ka 29 gadus vecā tenora nāves cēlonis būtu pārpūle, iestudējot neapšaubāmi grūto, apjomīgo Tristana partiju.

Operas sākumdaļu un noslēgumu tradicionāli sauc par leводу un "Mīlasnāvi", tie ir kļuvuši par simboliem, kaut arī pats Vāgneris leводу saucis par "Mīlasnāvi" un to, ko pazīstam kā "Mīlasnāvi", dēvējis par "Izoldes pārveidošanos". Izglītotam klausītājam būtu jāatpazīst arī tā sauktais Tristana akords, ar ko iepazīstamies jau leveda sākumā.

*

Šivakara koncertā skan "Mīlasnāve" un operas II cēliens. Tā darbība norisinās karaļa Marka pilī Kornvelā. Atgādināsim, ka Tristans ir Bretaņas augstmanis, ko Marks pieņēmis savā namā kā mantinieku, savukārt Izolde ir īru princese, ko Marks licis Tristanam atvest

uz Angliju, lai tad meitene kļūtu par karaļa Marka līgavu.

Silta vasaras nakts. Karalis Marks ir medībās, dzirdamas ragu skaņas, bet Izolde ieklausās tikai dabas sauciena balsī un veras skaistajā pilsdārzā. Izoldes istabmeita Brangēna brīdina savu saimnieci, ka medības varētu būt naksnīgs slazds, ko izlicis galminieks Melots – viņš gan izliekas par Tristana sirsnīgu draugu, taču īstenībā licis aci uz Izoldi, un diez vai viņam var uzticēties, ja viņš manāms kur tuvumā. Izolde neklausās Brangēnas brīdinājumus un liek novākt degošo lāpu – zīmi, ka Tristans nedrīkst pat tuvoties. Tristans ierodas, un seko izvērsts Izoldes un Tristana mīlestības skats – mīlētāji siltajā, augstajā vasaras naktī zvēr viens otram mūžīgu uzticību.

Idilli pārtrauc Marka, Melota un citu galminieku pēkšņā ierašanās. Karalis Marks ir emocionāli dziļi ievainots – viņa mantinieks Tristans nodevis savu labvēli, Izolde nodevusi savu laulības solījumu, Melots nodevis savu labāko draugu (monologs ar basklarnetes izvērstu partiju, ko mēdz dēvēt par "Tristana godu"). Uz Marka retoriskajiem jautājumiem nav atbildes – saka Tristans un piebilst, ka vairs nejutās šai pasaulei piederīgs. Izolde noskūpsta Tristanu uz pieres, Melots izvelk zobenu, Tristans seko viņa piemēram, bet tad piepeši atmet savu zobenu sāņus un ļauj draugam sevi smagi ievainot.

*

Operu "Tristans un Izolde" uzskata par jaunu sākumu Vāgnera dzīvē un operas vēsturē vispār. Šajā Vāgnera operā dominē nevis sižets, kā tas pieņemts operapasaulē, bet refleksija par cilvēka esību. Vispārzināms fakts, ka Vāgneru ietekmēja Šopenhauera ideja par cilvēka zemesdzīvi kā nepiepildāmas ilgošanās ceļu. Vērts arī atcerēties, ka "Tristana un Izoldes" tapšanas laikā Vāgneris bija traki iemīļējis sava labdara un kvēla atbalstītāja Oto Vēzendonka dzīvesbiedrē Matildē, un arī šis mīlasstāsts bija vairāk ar ilgošanos, nekā ar piepildījumu saistīts. Vāgnera pētnieks Barijs Millingtons raksta: "Šī opera konvencionālu mīlasstāstu pārvērš

dzīlā meditācijā par materiālās pasaules iedabu, subjektivitātes metafiziku un cilvēka eksistences noslēpumu.”

“Ārējai pasaulei nav nozīmes, svarīgas tikai garīgās un (meta)fiziskās saites, kas sien divus milētājus. Kāds skatās uz to kā uz bezcerīgu destrukciju, cits atzīs par dziļu un aizkustinošu,” raksta Stīvens Moss (*The Guardian*) un atsaucas uz Tomu Sērvisu, kurš par “Tristanu un Izoldi” teicis: “Tie ir vērti uz Vāgnera turpmāko mūziku – “Dievu mijkrēšļa” drāmu un “Parsifāla” ievirzi, bet tas ir arī visas 19. gadsimta mūzikas saulespinums. “Tristans” pārveidoja ikkatru komponistu, kas vien klausījās šo operu, neatkarīgi no tā, vai viņam patika vai riebās šis darbs. “Tristans” atvēra tehnisko un emocionālo izteiksmes līdzekļu, hromatiskās harmonijas un muzikālās domas spilgtuma Pandoras lādi, kuru nekad neviens vairs nespēs aizvērt.”

Orests SILABRIEDIS

Zviedru dziedātāja **Irēne TEORINA** ir viena no spožākajām dramatiskā soprāna īpašniecēm mūsdienu operapasaulē. Spēcīgās balss, izteiksmīgās un harismātiskās muzikalitātes dēļ viņu uzskata par vācu operdrāmas tradīcijas turpinātāju.

Neskatoties uz to, ka muzikālo karjeru dziedātāja sāka tikai 33 gadu vecumā, jau otrajā studiju gadā viņa noslēdza līgumu ar Ģēteborgas operu. Irēne Teorina piedalījies augstu novērtētajā Dānijas Karaliskās operas “Nībelunga gredzena” 2006. gada ierakstā Brinnhildes lomā. Šī loma viņai sagādāja arī gada dziedātājas titulu Spānijā par operas “Valkīra” iestudējumu Barselonā 2014. gadā. Viņas balss skanējusi Milānas operteātrī *La Scala*, Ņujorkas Metropoles operā, Karaliskajā opernamā *Covent Garden*, Drēzdenes Zemperas operā, Baireitas Valsts operā, kā arī Baireitas festivālā, Berlīnes Valsts operā un Tokijas Jaunajā Nacionālajā teātrī. Teorina uzstājusies ar Marčello Vioti, Džuzepi Sinopoli, Kazusi Ono, Džanandreu Nosedu, Zubinu Mehtu un Valēriju Gergijevu.

Dziedātājas repertuārā ir donna Anna (“Dons Žuans”), Santuca (“Zemnieka gods”), operu “Elektra”, “Aīda”, “Toska” un “Turandota” titullomas, Zīglinde un Brinnhilde (“Nībelunga gredzens”), Izolde (“Tristans un Izolde”), Elza (“Loengrīns”), Dezdemona (“Otello”), Elizabete un Venēra (“Tannheizers”), Zenta (“Klīstošais holandietis”) un Eva (“Nirnbergas meistardziedoņi”).

Irēne Teorina absolvējusi Kopenhāģenas Karalisko operaskolu, kur studēja pie Birgitas Nilsones. Viņa papildinājusi zināšanas Džefrija Pārsonsa, Entonija Rolfa Džonsona un Dženetas Beikeres meistarklasēs.

Tenors **Korbijs VELČS** ir amerikāņu dziedātājs, kas meistarīgi spēj pielāgoties gan liriskā, gan dramatiskā tenora lomām. Viņa radošā karjera aptver ne tikai operas žanru, bet arī dažādu stilu oratorijas, mesas un simfonijas.

No 2003. līdz 2018. gadam Korbijs Velčs uzstājies Diseldorfas Vācu operā pie Reinas ar liriskā tenora lomām: Tamino (“Burvju flauta”), dons Otāvio (“Dons Žuans”), Tīts (“Tita žēlsirdība”), Belmonte (“Bēgšana no serāla”) u. c. Kopš 2011. gada dziedātājs izcili apliecina sevi arī kā dramatisko tenoru vairākos nozīmīgos Eiropas opernamos Riharda Vāgnera operu lomās, dziedot Loengrīnu, Zigmundu (“Valkīra”), Logi (“Reinas zelts”), Ēriku (“Klīstošais holandietis”) un titullomu operā “Tannheizers”. Ēriku un Tannheizeru Velčs dziedājis arī Latvijas Nacionālajā operā. 2015. gada augustā Velčs dziedāja Loengrīnu festivālā “LNSO vasarnīca”.

Korbijs Velčs regulāri uzstājas izvērstos vokālsimfoniskos darbos Viņa repertuārā ir Monteverdi “Vesperes”, Baha pasijas, Bēthovena *Missa solemnis* un Devītā simfonija, Britena “Kara rekviēms”, Mālera “Dziesma par zemi”, Bernsteina “Čičesteras psalmi” u. c.

Dziedātāja balss skanējusi uz daudzām pasaulē slavenām skatuvēm, kuru skaitā ir Veimāras opera, Diseldorfas Vācu opera pie Reinas, Valonijas Karaliskā opera Lježā,

Braunšveigas Valsts teātris, Neišvānšteinas pils, Ženēvas Lielais teātris. Velčs uzstājies ar Kentu Nagano, Volfgangu Zavallišu, Semjonu Bičkovu, Mareku Janovski, Zoltānu Peško, Alesando de Marki un Kristofu Šperingu, Dānijas Nacionālo SO, Ķelnes Radio SO, Hannoveres Radio SO, Berlīnes Vācu SO, Baha akadēmijas ansamblī u. c.

Korbijs Velčs dzimis Mineapolē, studējis Minesotas Universitātē Lorenša Vellera klasē un Mannheimas Mūzikas augstskolā Vācijā pie Rudolfa Pirneja.

Egils SILIŅŠ ir viens no pasaulē pieprasītākajiem basbaritoniem vāgneristiem – starptautiski novērtēto Latvijas dziedātāju zvaigznāja lepnoms. Starptautisku konkursu laureāts.

Karjeras sākumā pēc opermākslas studijām JVLMA pie Guriņa Antipova un Leonīda Vīgnera Egils Siliņš bija Latvijas Nacionālās operas solists – viņa debija LNO notika 1988. gadā ar titullomu Boito operā "Mefistofelis". Siliņš bijis Frankfurtes operas solists (Kolēns, Bazīlio, Pūblijs u. c.), Bāzeles operas solists, kā arī Vīnes Tautas operas (sensacionāli panākumi Guno operā "Fausts") un Vīnes Valsts operas solists.

1998. gadā Siliņš debitēja Milānas *La Scala* ar Prefekta lomu Doniceti operā "Linda no Šamunī". 2000. gada martā pirmoreiz dziedāja Ņujorkas Metropoles opernamā, kur viņa debija notika ar Kolēna un Bazīlio lomām.

Kopš 2000. gada – brīvmākslinieks. Dziedājis vairāk nekā 85 lomas lielākajos pasaules operamos (toskait Londonas *Covent Garden*, Madrides Karaliskais teātris, Berlīnes opernamī, Drēzdenes *Semperoper*, Parīzes Nacionālā opera, Tokijas opera u. c.) un operas festivālos Bregencā, Glainbornā, Savonlīnā, Tenglvudā. Sadarbojies ar Kolīnu Deivisu, Nikolausu Arnonkūru, Marčello Vioti, Kristianu Tilemani, Zubīnu Mehtu, Mstislavu Rostropoviču, Genādiju Roždestvenski, Fabio Luizi, Vladimīru Fedosejevu, Rikardo Muti, Nēmi Jervi, Marisu Jansonu u. d. c. diriģēšanas izcilībām.

Pēdējos gados Egils Siliņš apliecinājis sevi kā izcils Vāgnera un Riharda Štrausa opermūzikas interprets. Slavens ar tādu lomu lasījumiem kā titulloma operā "Klīstošais holandietis", Votāna loma Vāgnera operās "Reinas zelts", "Valkīra un "Zigfrīds", Johanāns Štrausa operā "Salome" un Skarpīja Pučīni operā "Toska".

Latvijas Nacionālajā operā viesojies kā Klīstošais holandietis, dons Žuans, Dēmons, Tomskis, Eskamiljo, Votāns, Skarpīja, Oņegins. Ieskaņojis divus CD ar latviešu un krievu komponistu solodziesmām. Bieži piedalās oratoriālu lieldarbu atskaņojumos Latvijā un citviet pasaulē.

Egils Siliņš saņēmis Latvijas Lielo mūzikas balvu (1996, 2002, 2014) un ir Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (2008).

Spēcīga, dramatiska un krāšņa – tā mēdz raksturot zviedru dziedātājas **Martinas DIKES** balsi. Spēcīgs muzikālais nervs ļauj tai koši skanēt jo sevišķ dramatisko lomu izpildījumā.

Martina Dike ir prestižā konkursa *Cardiff Singer of the World* laureāte, un viņas atveidotā Brangēna ("Tristans un Izolde") guvusi izcīlas kritiķu atsauksmes.

Dikes repertuārā ir Karmena, Adaldžiza, Madalēna ("Rigoletto"), Eboli, Frike ("Reinas zelts", "Valkīra"), Ortrūde ("Loengrīns"), Venēra ("Tannheizers"), Klitaimnēstra ("Elektra") u. c. Dziedātāja piedalījies Baireitas festivālā, Kristiāna Tilemaņa vadībā izpildot Frikes lomu operā "Valkīra".

Uz Latvijas Nacionālās operas skatuves viņas balss skanējusi Vāgnera operu "Tannheizers", "Reinas zelts" un "Valkīra" iestudējumos.

Līdztekus darbam operā Martina Dike uzstājas arī kā koncertdziedātāja. Viņas repertuārā ir Bēthovena Devītā simfonija, Mocarta Rekvīems, Baha "Ziemassvētku oratorija", Bernsteina Pirmā simfonija un Stravinska *Oedipus Rex*.

Dziedātāja uzstājusies Frankfurtes operā, Diseldorfas Vācu operā pie Reinas, Londonas Bārbikana zālē, Eksanprovansā, Milānā,

Briseles operā, Stokholmas Karaliskajā operā, Karlštātē, Dortmundā, Ālto Mūzikas teātrī Esenē un nesen debitēja Ortrūdes lomā ar Grieķijas Nacionālo orķestri Atēnās. Dīke sadarbojusies ar Dmitriju Jurovski, Stefanu Šoltēsu, Kentu Nagano, Leifu Segerstamu u. c. Martina Dīke savu dziedāšanas talantu attīstījusi Stokholmas Karaliskajā koledžā.

Tenors **Mihails ČULPAJEVS** ir viens no vadošajiem Latvijas Nacionālās operas solistiem. Viņa meistarīgās vokālās prasmes papildgta aktiermeistarības talants, kas atstāj pārliecināšu iespaidu visās viņa iemiesotajās lomās.

2015. gadā dziedātājs nominēts Lielajai mūzikas balvai kā "Gada jaunais mākslinieks", savukārt 2017. gadā ieguvis Latvijas Nacionālās operas fonda gada balvu kategorijā "Labākais operas solists".

Aizraušanās ar akrobātiku un emocionālā apdāvinātība bija neparasts, taču ļoti labs pamats, lai 2013. gadā Čulpajevs sevi spēcīgi pieteiktu operas pasaulei ar Trufaldīno lomu Sergeja Prokofjeva operā "Mīla uz trim apelsīniem". Turpmākās lomas: grāfs Almaviva ("Seviljas bārdzīnis"), Ļenskis, Remendado ("Karmena"), Brūkūzītis (Zigmara Liepiņa "Turaidas Roze"), Valters fon der Fogelveide ("Tannheizers") un Toms Reikvels (Stravinska "Izvirtības hronika").

Mihails Čulpajevs uzstājies Amsterdamas Karaliskajā *Concertgebouw*, Māstrihtas *Opera Zuid* un citos Nīderlandes opernamos. Viņš muzicē arī "Tenoru trio" kopā ar Juri Vizbuli un Raimondu Bramani.

Šajā sezonā Mihails Čulpajevs piedalās visos trijos LNOB operu jauniestudējumos – Vāgnera operā "Klīstošais holandiecis" Stūrmaņa lomā, Montemeci un Leonkavallo operu diptihā "Burvestība. Pajaci" Bepo lomā un Pulenka operā "Karmelišu dialogi" kā Ševaljē de la Fross.

Mihails Čulpajevs ieguvis maģistra grādu Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā un studējis arī Māstrihtas konservatorijā. Piedalījies Nellijas Miričoju, Aksela Everarta un citu mākslinieku meistarklasēs.

Jean SIBELIUS's Symphony no. 7 is the crowning achievement of his creative career. He composes it at the age of 59 in 1924. After that he creates the phantasmagorical piece *Tapiola* for orchestra, several choral pieces and music for theatre, but in fact, Jean Sibelius stops composing music in 1927 and lives happily in his cabin in Ainola for thirty more years.

The story of the attempt to compose the Symphony no. 8 is well-known, for the piece was virtually wrung out of Sibelius, but everything that had been created in aid of completion of this work he ultimately destroyed, and so his symphonic life ends with the Seventh symphony. But it is really a fantastic end, because the opus (averaging 20 minutes in length) is a monolithic embodiment of the symphonic idea, an unimaginably powerful construction of sound, which the composer initially called a symphonic fantasy.

There is some truth to this, because specialists consider the Symphonies nos. 5, 6 and *Tapiola* to be closely related works, that adhere to the genre of symphony, as well as the symphonic poem and fantasy, and there are visions of the invisible but undeniably present spirits from northern woods woven throughout these works. In essence – pantheistic metaphysics, and anyone who has ever visited the forest of Finland would understand what this means. Everyone will hear a characteristic trombone motif, and Jean Sibelius has used it in the unrealised piece *Where stars dwell*, and it has led esteemed musicologist James Hepokoski to write that Sibelius has possibly placed his gaze to the nocturnal skies in the voices of trombones. It is speculation, of course, but beautiful speculation.

Musicologist Dāvis Eņģelis writes in the magazine *Mūzikas Saule (Sun of Music)*: "The Seventh symphony is truly stoic – and not only in relation to the other symphonies. The musical themes, no matter how dreamlike, passionate or doleful, are like retold memories with the complacency about their invariableness. As I listen to this symphony,

I, for the first time, really understand how much a clear, familiar form aids to the perception of music. The Seventh is the most complicated of Sibelius's symphonies, not only because of the cryptic archetypes – the musical characters shift, change, switch with each other like weightless pieces of a constructor toy or picture puzzle. The Seventh sounds as if Sibelius has been trying to solve a Rubik's Cube, not with the usual algorithms, but with those only known to the composer. The symphony closes out with a structurally dense, sustained C chord."

This closing chord is one of the most beautiful riddles the composer has ever assigned to the potential conductor – how should the final measures be laid in the metaphorical bed of performance, how to, through various tumbles, arrive at this powerful ending? Some call it a depressing outro, whereas for others it symbolises one of the most powerful signs of longing that has ever been created in Western music – this powerful wave of the C chord and intro tone of b, which naturally (but not without resistance) becomes c.

Tonight, we create the link between Sibelius and Wagner, deferring to conductor and patron Serge Koussevitzky who points to the ultimate candour of the Symphony no. 7, its undeniable spirituality, and calls this masterpiece the "Finnish *Parsifal*".

Richard WAGNER started writing his opera *Tristan und Isolde* in 1856 (first sketches appeared along with *Siegfried*, the third in *The Ring* cycle) and completed it in 1865. The premiere took place half a year before Jean Sibelius's birth – on 10 June, 1865, at the Königliches Hof- und Nationaltheater in Munich with Hans von Bülow conducting.

It was an interesting time in Wagner's life. He had won the affection of Ludwig II, King of Bavaria, a year earlier; the king settled Wagner's debts and provided immense support so Wagner could fully devote himself to composition. Additionally, Hans

von Bülow's wife Cosima gave birth to Wagner's daughter Isolde. Cosima and Bülow divorced shortly thereafter; nevertheless, every turn in Wagner's life was complex and grand. The uncontested master enjoyed playing the high-stakes game of life – a crucial inspiration for his genius works.

The opera *Tristan und Isolde* is based on the author's own libretto, inspired by a Celtic legend about Tristan, possibly first recorded in writing in the 12th century. Wagner used Gottfried von Strassburg's early 13th century drama, slowly composing in Zurich (first act), Venice (second act), and Lucerne (third act).

Wagner's many sources of inspiration include: Liszt's song *Die Loreley* (opera's opening theme); Berlioz's *Romeo and Juliet* – a favourite of Wagner, inspiration for the famous *Liebested* theme; Hans von Bülow's orchestral fantasia *Nirvana* that Wagner studied around 1854 – not long before the conception of *Tristan*.

Wagner performed the prelude of *Tristan and Isolde* in Paris in 1860, hoping that it would pave him the road to the Paris Opera stage, but the premiere ultimately took place in Munich. It was cancelled at first, because prima donna Malvina Schnorr suddenly lost her voice; her husband Ludwig Schnorr von Carolsfeld who sang Tristan passed away a month after the premiere. There is no evidence to support the rumours, however, that the death of the 29-year-old tenor was caused by strain from practising the undeniably complicated, voluminous Tristan's role.

Opera's beginning and end, the *Prelude* and *Liebested*, have become symbolic, although Wagner named the prelude *Liebested* and what we know as *Liebested* he titled *Transfiguration*. An educated listener will also recognise what is known as the *Tristan chord* at the beginning of the *Prelude*.

*

Tonight we will perform the *Liebested* and the second act of the opera. The plot takes place in the castle of King Mark in Cornwall. Tristan is a Breton nobleman, adopted heir of Mark,

whereas Isolde is an Irish princess betrothed to Mark. It is a warm summer's night. Mark is hunting, we can hear horns blazing, but Isolde is listening to the voices of nature and observing the beautiful castle garden. Isolde's maid Brangäne warns her lady that the hunt might be a nightly trap laid out by courtier Melot – he pretends to be a close friend of Tristan, but is actually interested in Isolde and cannot be trusted if he is seen lurking nearby. Isolde ignores Brangäne's warning. What follows is a long love scene. Tristan and Isolde swear eternal faithfulness to one another in the warm summer's night. Their idyl shatter upon the sudden arrival of Mark, Melot, and other courtiers. King Mark is emotionally devastated – his heir Tristan has betrayed his benefactor, Isolde has betrayed her marriage vow, Melot has betrayed his best friend (monologue with bass clarinet, also known as *Tristan's Honour*). Mark's rhetorical questions have no answers – thus Tristan, adding that he does not feel he belongs to their world any longer. Isolde kisses Tristan's forehead, Melot pulls out his sword and Tristan does the same, then, all of a sudden, throws the weapon aside and receives a heavy wound from his friend.

*

Opera ***Tristan und Isolde*** is likened to a new page in Wagner's life and the history of opera as a whole. Unlike conventional operas, Wagner's work is not dominated by a plot, rather reflection on human existence. Wagner was also inspired by Schopenhauer's idea of earthly life as a road of longing without fulfilment. Moreover, while Wagner was writing the opera, he was madly infatuated with Mathilde, wife of Wagner's benefactor and avid supporter Otto Wesendonck, and this passion mostly consisted of longing rather than fulfilment. Wagner scholar Barry Millington wrote: "Wagner's opera surpasses a conventional love story to offer a profound meditation on the nature of the material world, on the metaphysics of subjectivity and on the mysteries of human existence itself."

"Wagner sees the exterior world as of no consequence. All that matters is the bond – spiritual and (meta)physical – between the two lovers. You could see this as hopelessly, destructively self-indulgent – or as profound and moving," wrote Stephen Moss (*The Guardian*), quoting Tom Service who described *Tristan and Isolde* thus: "It is the gateway to the rest of Wagner's music – the drama of *Götterdämmerung*, the direction of *Parsifal*, but it's also the solar plexus of the entire 19th-century musical history. *Tristan* changed every composer who heard it, whether they loved it or loathed it. *Tristan* opened a Pandora's box of technical and expressive possibility, of chromatic harmony and vividness of musical thought and feeling, that could never be closed again."

Swedish singer **Irène THEORIN** is one of the most dazzling dramatic sopranos in contemporary opera. Thanks to her powerful voice, her pronounced and charismatic musicality, she is considered a harbinger of the German opera drama tradition.

Although Irène only started her musician's career at the age of 33, the singer signed a contract with the Göteborg Opera during her second year of studies. Irène Theorin performed the role of Brünnhilde in the critically acclaimed recording of *Der Ring des Nibelungen* at the Royal Danish Opera House in 2006. The same role in *The Valkyrie* production in Barcelona in 2014 earned her the title of Singer of the Year in Spain. Irène has performed at Milan's *La Scala*, Metropolitan Opera New York, Royal Opera House in Covent Garden, Semperoper Dresden, Bayreuth Festival Theatre, Bayreuth Festival, Berlin State Opera, and the New National Theatre in Tokyo. Theorin has performed with Marcello Viotti, Giuseppe Sinopoli, Kazushi Ono, Gianandrea Noseda, Zubin Mehta, and Valery Gergiev.

The singer's repertoire includes Donna Anna (*Don Giovanni*), Santuzza (*Cavalleria rusticana*), titular roles in *Elektra*, *Aida*, *Tosca*,

and *Turandot*, Sieglinde and Brünnhilde (*Der Ring des Nibelungen*), Isolde (*Tristan and Isolde*), Elsa (*Lohengrin*), Desdemona (*Otello*), Elisabeth and Venus (*Tannhäuser*), Senta (*The Flying Dutchman*), and Eva (*The Master-Singers of Nuremberg*).

Irène Theurin graduated from the Royal Opera Academy in Copenhagen, class of Birgit Nilsson. She has honed her skills in workshops with Geoffrey Parsons, Anthony Rolfe Johnson, and Janet Baker.

Tenor **Corby WELCH** is an American singer who can skilfully adapt to both lyric and dramatic tenor roles. In addition to opera singing, his creative output includes oratorios of various styles, masses, and symphonies.

Corby Welch has sung numerous lyric tenor roles at the Deutsche Oper am Rhein from 2003 to 2018, including: Tamino (*The Magic Flute*), Don Ottavio (*Don Giovanni*), Tito (*La clemenza di Tito*), Belmonte (*Die Entführung aus dem Serail*). Since 2011, the vocalist is also an excellent performer of dramatic tenor roles in renowned European opera houses in productions of Wagner, singing Lohengrin, Siegmund (*Die Walküre*), Loge (*Das Rheingold*), Erik (*Der fliegende Holländer*), and the titular role in the opera *Tannhäuser*. Welch has also sung Erik and Tannhäuser at the Latvian National Opera. Welch sang the role of Lohengrin at the LNSO Summer Festival in August, 2015.

Corby Welch frequently performs large-scale vocal symphonic works. His repertoire includes Monteverdi's *Vespers*, Bach's *Passions*, Beethoven's *Missa solemnis* and *Symphony no. 9*, Britten's *War Requiem*, Mahler's *Das Lied von der Erde*, Bernstein's *Chichester Psalms*, among others.

The singer has performed on numerous world-famous stages, including the Weimar Opera, Deutsche Oper am Rhein in Düsseldorf, Opéra Royal de Wallonie in Liège, Staatstheater Braunschweig, Neuschwanstein Castle, Grand Théâtre de Genève. Welch has performed with

Kent Nagano, Wolfgang Sawallisch, Semyon Bychkov, Marek Janowski, Zoltán Peskó, Alessandro De Marchi, Christoph Spering, Danish National SO, Cologne Radio Orchestra, Hanover Radio Orchestra, Deutsche Symphonie-Orchester Berlin, the Bachacademie ensemble, and others.

Born in Minneapolis, Corby Welch studied at the University of Minnesota in the class of Lawrence Weller, and at the Mannheim University of Music in Germany in the class of Rudolf Piernay.

Egils SILIŅŠ is among the world's most sought after bass-baritones and Wagner interpreters, the laureate of many international competitions.

1998 saw Siliņš's debut at La Scala in Donizetti's *Linda di Chamounix*. In March of 2000, he sang the roles of Colline and Basilio on the stage of New York's Metropolitan.

As of 2000, Siliņš has been freelancing and performing in over 85 roles at the world's leading opera houses (including the Covent Garden, Royal Theater of Madrid, operas of Berlin, Semperoper, National Opera of Paris, Tokyo Opera etc.) and at opera festivals in Bregenz, Glyndebourne, Savonlinna, Tanglewood. He has collaborated with such outstanding conductors as Colin Davis, Nikolaus Harnoncourt, Marcello Viotti, Christian Thielemann, Zubin Mehta, Mstislav Rostropovich, Gennady Rozhdestvensky, Fabio Luisi, Vladimir Fedoseyev, Riccardo Muti, Neeme Järvi, Mariss Jansons and many others.

In recent years, Egils Siliņš has shown himself to be a brilliant interpreter of Wagner and Richard Strauss. He has won acclaim in such roles as the title role in Wagner's *The Flying Dutchman*, Wotan in *Rheingold*, Walküre and Siegfried; Jochanaan in Strauss' *Salome* and Scarpia in Puccini's *Tosca*.

Egils Siliņš has given concerts at the Berlin Philharmonic, Munich Philharmonic, Luzerne Festival House, Musikverein in Vienna, Zurich's Tonhalle, London's Barbican,

the Royal Albert Hall, Auditorio in Milan, Moscow Conservatory, Pleyel Hall in Paris and other prestigious venues.

At the Latvian National Opera, Siliņš has given guest performances as the Flying Dutchman, Don Giovanni, Demon, Tomsky, Escamillo, Wotan, Scarpia and Onegin. He has recorded two CDs with songs by Latvian and Russian composers. He often participated in the performances of large-scale works in Latvia and elsewhere in the world.

Egils Siliņš is the recipient of the Latvian Grand Music Award (1996, 2002) and the Order of Three Stars (2008).

Powerful, dramatic, splendid – to name a few words describing Swedish singer **Martina DIKE**'s voice. Her strong musical nerve makes for a particularly bold sound, especially in her performance of dramatic roles.

Martina Dike is the laureate of renowned competition *Cardiff Singer of the World*, and her portrayal of Brangäne (*Tristan und Isolde*) earned excellent reviews from critics.

Dike's repertoire includes Carmen, Adalgisa, Maddalena (*Rigoletto*), Eboli, Fricka (*Das Rheingold*, *Die Walküre*), Ortrud (*Lohengrin*), Venus (*Tannhäuser*), Klytaemnestra (*Elektra*), and others. She has participated in the Bayreuth Festival, singing the role of Fricka in the opera *Die Walküre*, conducted by Christian Thielemann.

Martina has sung on the Latvian National Opera stage in the productions of Wagner's operas *Tannhäuser*, *Das Rheingold*, and *Die Walküre*.

In addition to her work at the opera, Martina Dike is a concert performer. Her repertoire includes Beethoven's Symphony no. 9, Mozart's Requiem, Bach's Christmas Oratorio, Bernstein's Symphony no. 1, and Stravinsky's *Oedipus Rex*.

The vocalist has performed in Frankfurt Opera, Deutsche Oper am Rhein in Düsseldorf, Barbican Centre in London, Aix-en-Provence, Milan, Brussels Opera, Royal

Swedish Opera in Stockholm, Karlstad, Dortmund, and Aalto Theater in Essen, recently making her debut as Ortrud with the Greek National Orchestra in Athens. Dike has performed with Dmitri Jurowski, Stefan Soltesz, Kent Nagano, and Leif Segerstam, among others.

Martina Dike developed her singing talent at the Royal College of Music in Stockholm.

Tenor **Mikhail CHULPAYEV** is one of the leading soloists at the Latvian National Opera. In addition to his superb vocal mastery, Mikhail's acting talent ensures convincing performance of a variety of roles.

The singer was nominated for Latvia's Grand Music Award as New Artist of the Year 2015; he received the Latvian National Opera Foundation annual award as the Best Opera Soloist in 2017.

Chulpayev is an amateur acrobat and a master of emotion – a curious, yet solid foundation for his powerful opera debut in 2013, singing Truffaldino in Sergei Prokofiev's opera *The Love for Three Oranges*. Other roles followed: Count Almaviva (*The Barber of Seville*), Lensky, Remendado (*Carmen*), Brūkūzītis (Zigmars Liepiņš *The Rose of Turaida*), Walther von der Vogelweide (*Tannhäuser*), and Tom Rakewell (Stravinsky's *The Rake's Progress*).

He is also a member of the *Tenor Trio* with Juris Vizbulis and Raimonds Bramanis.

Chulpayev is a cast member of all three new productions at the Latvian National Opera and Ballet of the current season: Steersman in Wagner's opera *The Flying Dutchman*, Beppe in Montemezzi and Leoncavallo's opera diptych *L'incantesimo*. *Pagliacci*, and Chevalier de la Force in Poulenc's opera *Dialogues of the Carmelites*.

LNSO ŠOVAKAR

I vijoles

Georgs Sarkisjans, Sandis Šteinbergs, Aleksejs Bahirs, Ilze Kirsanova, Nellija Sarkisjana, Inese Štrāle, Baiba Šulce, Aija Frišenfelde, Terēze Zīberte-Ijaba, Vizma Laura Agloniete, Aija Sūna, Oskars Siliņš, Anna Janovska, Andrejs Jegorovs

II vijoles

Alise Ozoliņa, Arvīds Zvagulis, Ilze Pence, Daina Birzniece, Beāte Račko, Tatjana Ostrovska, Māra Baļķena, Ingrīda Laka, Raimonds Melderis, Anete Liberte, Sandra Šnē, Margarita Ogibalova

Alti

Arigo Štrāls, Ināra Brīnuma, Pēteris Trasuns, Liene Beitāne, Katrīna Krašauska-Krauze, Inga Ozoliņa, Einārs Roževics, Lauma Visendorfa, Tatjana Ļebedeva, Jevgenija Gorbunova

Čelli

Diana Ozoliņa, Ieva Upatniece, Mareta Prikule, Dace Zālīte-Zilberte, Aleksandrs Smirnovs, Jānis Rinkulis, Zane Guļāne, Ainārs Paukšēns

Kontrabasi

Oskars Bokanovs, Raivo Ozols, Dzintars Sabļins, Jurgis Klotiņš, Ivars Ozols, Toms Timofejevs

Flautas

Tommāzo Pratola | Tommaso Pratola, Anete Toča, Aiva Zauberga

Obojas

Egils Upatnieks, Dainis Cimermanis, Jana Zeļenska

Klarnetes

Mārtiņš Circenis, Sigurds Lallo, Andrejs Reinis Zitmanis

Fagoti

Normunds Zvejnieks, Aleksandrs Žiguļičs, Pauls Gendrikovs

Mežragi

Artūrs Šults, Viesturs Vārdaunis, Mārcis Kalniņš, Miks Bankevics, Mikus Runka, Rolands Sēlis, Guntis Kronītis

Trompetes

Jānis Porietis, Edgars Bārzdiņš, Havalda Balāžs | Balāžs Havalda

Tromboni

Kaspars Majors, Artūrs Hrustaļovs, Lauris Zvejnieks

Tuba

Raivis Māgurs

Sitaminstrumenti

Elīna Endzele

Arfa

Ieva Šablovska